

KLOSTERGÅRDEN, GÅRD 1-2

Klostergården, (Munken 5), från öster. Foto: Olle Karlsson, 1988

Gård 1-2, som i praktiken är att se som en gård, ligger i norra delen av kvarteret Munken, som inrymmer kyrkan och tidigare klostret. Kvarteret begränsas i norr av Storgatan, i väster av Kyrkogatan och i söder av Klostergatan (tidigare benämnd Hamngatan) samt i öster av Strandvägen. Före 1920, då Strandvägen byggdes ut i nuvarande skick, gick kvarteret ända ner till Mälaren.

Platsen för gård 1-2 betecknas i 1759 års karta som "Trädgård och Kryddtäppa". Detta kan vara ett arv från kartusianermunkarna som ägnade sig mycket åt trädgårdsskötsel.

Om fastighetens öden under äldre tid vet man inte så mycket på grund av att arkiv brunnit, dels vid Stockholms slotts brand 1697 och dels vid stadsbranden i Mariefred 1682. Man tror dock att det fram till 1537, då klostret revs, fanns byggnader på fastigheten (Eric Arvidsson). Av nedanstående ägarförteckning förstår man att tomten varit bebyggd innan direktören vid Gripsholms bränneri lät uppföra den nuvarande huvudbyggnaden 1781-82.

En ännu äldre byggnad, finns på tomten. En timrad och rödfärgad bod som troligen är uppförd på en medeltida källare. Se bild på nästa sida.

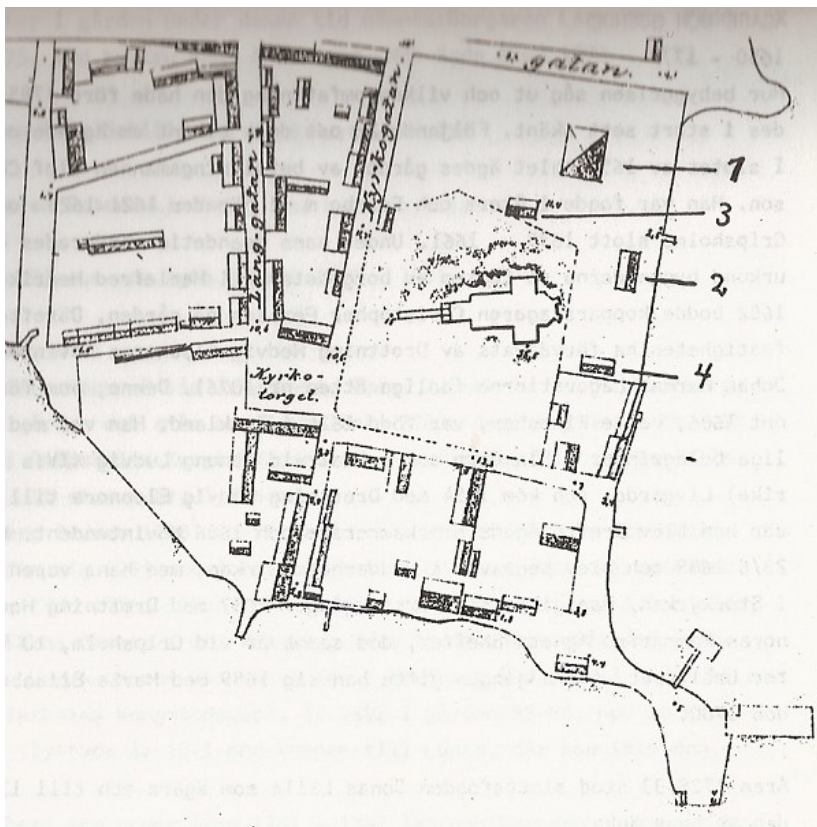
År 1785 tillfördes staden mark vid Marieberg på Hedlandasidan och 1823 vid Fredrikshall. Varje gård i staden fick sig tilldelad en bit mark antingen på södra sidan eller i Norra Skogen. Gårdsägarna kunde ha husdjuren på bete och ta bränsle ” klöv för klöv och yx för yx till invånarnas husbehov”. I ett brandförsäkringsbrev från 1888 beskrivs husen så här: (se karta nästa sida)

1. Huvudbyggnaden är fristående på 6,4 m, byggd av timmer med brädfasad och oljemålad. Yttertak av tegel. Innehåller två våningar med vind, inredd till 10 boningsrum och två kök. Stenfot. Försäkringsvärde 13000 kr. (efter uppdelning 1941 så är beteckningen Munken 5)

2. Fristående hus av stående timmer, reveterat, 13,8 m långt, 7,87 m brett, 7,8 m högt. Innehåller 1 våning och tre bjälklag, inrett till sex våningsrum. Två kök och två förstugor. Mitt på östra sidan finns en veranda. Försäkringsvärde 5000 kr (nuv. Munken 6).

3. Uthus och källare, timrad bod med tegeltak 10,9 m långt, 6,7 m brett. Värde 400 kr (ingår i Munken 5)

4. Bonings- och bryggghus 17,2 m långt, 6,36 m brett. Byggt av timmerstockar och brädor. Värde 1200 kr (avstyckat från Munken 6 år 1987 med beteckningen Munken 8).

Karta från 1877 över kvarteret Munken och Klostergården. År 1925-26 lät Prosten Flentzberg bygga två flyglar mot Strandvägen, vilka var avsedda som bostadshus. Dessa finns naturligt nog inte med på kartan.

ÄGARE OCH BOENDE

På 1650-talet ägdes gården av befallningsmannen Olof Christopherson som var fogde på slottet 1635-61. Därefter synes fastigheten ha förvärvats av drottning Hedvig Eleonoras hovintendent Johan Herman Lagerstierna. Ursprungligen tysk och som varit soldat i Ludvig XIV:s Livgarde.

Han blev drottningens överkamrerare och gifte sig 1687 med drottningens kammarfru Agneta Sheffer. Hon dog 10 veckor senare på Gripsholm.

Åren 1728-33 stod slottsfogden Jonas Lille som ägare till gård 1-2 och därefter hans änka.

Åren 1744-45 finner vi fabrikören Berg Andersson som ägare. Han uppförde huvudbyggnaden i dagens Gripsholms vårdshus. Då var den byggnaden stoff och strumpfabrik.

1749-51 innehades gården av hautboisten Ambr. Lagerholm. Hans änka Brita Charlotta överlät gården för 1800 daler kopparmynt till borgaren, trädgårdsmästare och vårdshusvärden Mats Lindbom. Han gifte sig med änkan och de fick 1768 sonen Carl-Fredrik. Hustrun avled dock följande år. Lindbom ingick då ett nytt äktenskap med Brita-Stina Tern 1770.

Hans nya fru titulerades "madame".

Som hyresgäster i gården under denna tid nämns: Borgaren Lars Höök med hustru Anna Andersson. Han ägde gården 3, åren 1772-73. Garvmästare Lars Schiöldman med hustru Brita Andersdotter. Salpetersjudaren Petrus Lindberg med hustru Kajsa Jonsdotter. Timmerman Jan Olsson, som ägde gården 1779-81.

Daniel Westberg

1779 finns "directeuren" vid Gripsholms bränneri Daniel Westberg antecknad på gården och står som ägare från 1781. Westberg med sitt folk är uppförda i Gripsholms Kungl. Bränneriers förhörsbok, "Här upptas allenast dem som uti staden äro lydande"

Det var Westberg som under åren 1781-82 lät uppföra den nuvarande huvudbyggnaden. I ett brandskyddsprotokoll av den 10 juni 1781 står antecknat att den " står under byggnad". Tomten upptogs dessutom av en del äldre uthusbyggnader om vilka det sägs att de var " förlorade såväl till väggar som tak och borde borttagas".

Generalskan friherrinnan Elisabeth Leijonhuvud, f. Tham, flyttade in 1791 och köpte gården för 4000 riksdaler Banco och ägde den i två år.

Claes Hallgren

Under åren 1782-96 bodde även assessor Hallgren i fastigheten och han blev för 4500 rdr Bco. ägare till gården i samband med bränneriets nedläggning. Hallgren var gift med Sofia Eleonora Gahn och hade med henne fyra döttrar. Familjen förde stort hus och husförhörslängderna upptar som anställda: hushållerska, två jungfrur, betjänt, kusk, dräng och dränggosse.

Abraham Malmberg

1815-30 var lagmannen Abraham af Malmberg ägare av gården. Priset var då 5000 rdr. Efter juridiska studier blev han häradshövding i Åkers, Selebo och Daga häraders domsaga, då han flyttade till Mariefred. Han adlades 1817 och dog i Karlskrona 1831.

Hans Wilhelm Blomstedt

Kaptenen sedermera överstelöjtnanten vid Kungl. Södermanlands regemente och svärdsriddaren Hans Wilhelm Blomstedt köpte 1813 gården för 6000 rdr. Han ägde den fram till sin död 1874. Endast ägaren och hans fru, jämte tjänstefolk, bodde i gården.

Fredrik Wilhelm Hallberg

År 1876 köpte, den från Marielunds gård inflyttade possessionaten och godsägaren Hallberg, gården av Blomstedts sterbhus för 23200 kr. Han var gift med Sara Christina Bylund från Torsåker. De hade 6 barn. Den yngsta Eugenia Sofia (tilltal Jenny) var född 1870. Hon blev sedermera missionsbokhandlare och kronokassör i Mariefred. Hon bodde kvar i huset med förlängt kontrakt efter Flentzbergs köp av gården men flyttade senare därifrån och levde kvar i staden till sin död vid nära 80 års ålder.

Under 1890-talet tillbyggdes en glasveranda på huvudbyggnaden. Samtidigt utfylldes och iordningsställdes trädgården mot sjösidan. År 1897 ville Hallberg friköpa markremsan närmast sjön. Mariefreds drätselkammare hävdade mot detta, att enligt 1824 års karta ägde staden denna mark jämte fiskevattnen utanför. Detta ledde till en tvist med staden, som fördes ända till Kungl. Maj:t. Hallberg förlorade och Strandvägen kunde börja fyllas ut för att vara helt färdig 1921-22. År 1887 återflyttade Hallberg till Marielunds gård, där han bodde till sin död 1909. Sterbhuset innehade gården 1-2 till 1912.

Anton Konrad Flentzberg

Kyrkoherden i Mariefred, Kärnbo och Taxinge pastorat tillika slottspredikanten Anton Flentzberg köpte 1912 gården för 33000 kr.

Han var född 1854 i Strängnäs.

David Flentzberg, var sjökapten och senare stationsinspektör i Norsholm. Modern, Hedvig Charlotta, bodde hos sin son vid sin död 1916. Prosten Flentzberg hade före inköpet av gården varit bosatt på kyrkoherdebostället Ärnäs. Han utnämndes till kyrkoherde i Mariefred 1893 och han var under sin Mariefredstid bl.a. ordförande i kyrkostämman och i stadsfullmäktige.

Konfirmander med prosten Flentzberg, omkr. 1930-35.

Dessutom uppehöll han under tre perioder tjänsten som ståthållare på Gripsholms slott. Han gifte sig 1920 med sin hushållerska Ellen Katarina Nilsson, född 1886 i Johannes församling i Stockholm. Efter mannens död 1939 bodde prostinnan Flentzberg i gården till 1947 och lät för egen del skilja av Munken 6, där hon bodde till sin död 1961. Dessutom skiljdes en del av trädgården mot Kyrkogatan av till allmän mark för staden. De två flygelbyggnaderna mot Strandvägen hade prosten Flentzberg låtit bygga som bostäder 1925-26.

Familjen Spångberg

Nils Spångberg skriver:

"Sedan min hustru Margit och jag köpte gården, har vi åren 1947-48 restaurerat densamma. Det gamla, år 1782 färdigbyggda huset genomgick en upprustning. Nedre botten åt norr gjordes om till en tandläkarmottagning med 3 rum och biutrymmen; nedre botten åt söder blev en lägenhet med 3 rum och kök samt senare gjordes även ett badrum. Lägenheten hyrdes under flera år av musikdirektören Emil Anjou och hans maka Gerda. De efterträddes av fröken Thyra Cars och hennes syster fru Eira Car-Andersson. Mellersta och översta våningen restaurerades så pietetsfullt som det var oss möjligt till en privatbostad.

Tandläkare Margareta Hagman, som senare skulle överta fastigheten, i aktion i tandläkarmottagning.

Foto: I Lundberg.

En svår uppgift då det gällde att skona allt som var av kulturhistoriskt värde i det gamla huset. En del saker kunde ha gjorts bättre, men i stort var min hustru och jag nöjda med resultatet. Vindsutrymmet gjordes om med 2 klädkammare och yttertaket lades om.

Samtidigt med detta arbete byggdes södra flygeln om. Där fanns förut mot väster en vedbod, den togs bort och marken därunder utbottnades.

Ett pannrum gjordes i ordning med först vedpanna och senare en oljepanna. Från denna anläggning uppvärmdes även huvudbyggnaden via en kulvert. Samtidigt försågs dessa byggnader med moderna sanitära anläggningar såsom varmt och kallt vatten, värme och WC. Vid utbottningen av pannrummet träffade arbetarna på en vattentäkt som blev av stor betydelse för att få indraget välsmakande vatten till alla kallvattenkranar.

Allt arbete utfördes på ett förtjänstfullt sätt av Byggmästare Arvid Pettersson, Mariefred.

Under denna utbyggnadsetapp anlades även trädgården under uppsikt av Firma Leck i Rönninge.

Trädgården sköttes fram till 1960 av Edvard Jansson som var heltidsanställd på gården ända sedan 1924. Han gick i pension 1960. Jansson var fantastiskt skicklig med allt vad blommor och trädgårdsskötsel hette. Han bodde först i södra sedan i norra flygeln efter dennas iordningsställande.

I södra flygeln bodde först vår älskade mormor, Margits mor, fru Mina Kindblad. Hon flyttade sedemera upp i gästrummet hos oss och bodde där fram till sin död den 17 december 1958. I södra flygeln bodde sedan 2 fröknar, systrarna Andersson. De bodde där efter varandra. Senare kom fru Aisa Danielson. På övre botten bodde först hr Åke Bladh med hustru och senare gårdskarlar A. Malmberg, men före honom min sköterska Gunilla Lindberg med make. De flyttade den 1 januari 1971 till Järna.

År 1952 gjordes norra flygeln i ordning. Nedre botten där förut fanns Herr- och Damfrisering, ägd av frisörmästare Lennart Karlsson med maka Valborg, gjordes om och nybyggdes. På övre botten inreddes 2 rum och kök. Från södra flygeln drogs kulvert för centralvärme, vidare kallt och varmt vatten samt inreddes 2 Wc:n.

På övre botten bodde först Edvard Jansson och sedan Ragnar Andersson med maka Anna. Ragnar dog av hjärtinfarkt mycket tragiskt under arbete med mig på Borrholmen, vårt sommarställe. När Anna flyttade till lägenhet i nyuppfört hus på öster, inflyttade Curt Sevenius med maka för att använda våningen som sommarbostad. När vi köpte huset bodde där under några år småskollärarinnan fröken Rut Eliasson, Mariefred.

Vidare har det gamla gårdshusets västra sida förlängts för att bereda plats för 2 st. kallgarage och infarten asfalterats.

Den 1 januari 1967 fick vår dotter Margareta, gift med tandläkare Claes Edvard Hagman, gården i gåva till sig och sin familj.

Under tiden från ovan tills nu 1 januari 1971 har gården ytterligare förbättrats och upprustats. Så har t.ex. den gamla boden helt reparerats, taket omlagts, ett rum med tillhörande pentry åt väster vinterisolerats och försetts med elektrisk uppvärmning. I en yttre avdelning har garderober iordningstänkts.

Vidare har under somrarna 1969 och 1970, först flyglarna och sedan huvudbyggnaden, utvändigt reparerats och ommålats i en gammalgul färg.”

Mariefred 1 januari 1971

Margit och Nils Spångberg

Margareta Hagman skriver:

"Den 9 juni 1972 avled min älskade far. Huset blev för stort och tomt för mor. Vi reparerade upp det efter våra behov och vår smak, (Firma Insulander El + Byggnadsfirman med samma namn och Målaren Curt Olsson samt Malmlöfs Rör) och flyttade in i januari, då mor Margit övertog vår Sparbanksvåning.

Vi njöt av att få bo och verka i Klostergårdens vackra kulturmiljö, men det förunnades oss ej länge. Den 16 januari 1975 dog min älskade make Claes och barnen och jag lämnades ensam. I vår stora saknad efter Claes söker vi dock finna ro genom att försöka leva vidare i detta vackra hem så länge jag orkar sköta det."

Margareta Hagman